

Listování kronikou

A na počátku byl Hannibal! Hannibal z Valdštejna, majitel Heřmanových Sejfů z konce 16. a z počátku 17. století. Alespoň tak praví kronika obce. Právě on, připustíme trochu nadsázky, stanul před branami jako jeho dávný a slavnější jmenovec, jenže před branami jinými, ušlechtilejšími než byly ty válečné římské.

Hannibal z Valdštejna, vzdělanec, vydal mimo jiné knihu o heraldice a genealogii svého rodu, nechal na přímluvu své manželky Kateřiny Berkovny z Dubé a z Lipé postavit první německou katolickou školu v Heřmanových Sejfech. Když v roce 1598 stanul před „branami“ nové školy, spíše tedy přede jejími dveřmi, aby je slavnostně otevřel pro sejfskou drobotinu, otvíral mnohým z nich brány k základům vzdělanosti a poznání. A to byl tak záslužný čin, že nemohl ujít peru tehdejšího kronikáře a nemůže ujít ani pozornosti naší.

Dřevěná škola stála v sousedství fary, poblíž katolického kostela, nad nově přestavěným zámkem. Měla jednu třídu a v podkroví místnostku pro učitele. A jak tehdy vyučování na jednotřídce vypadalo? Učitel si žáky rozdělil do tří oddělení: abecedáři, slabikáři, čtenáři. Žáci se nejdříve učili abecedu. K tomu byla využívána tabulka s abecedou na stěně a také tzv. kohoutek - malé prkénko, na jehož jedné straně byla napsána malá a velká abeceda a pod ní nakreslen kohoutek. Na druhé straně stály slabiky a modlitba. Když žák, sedící v první řadě, bezpečně ovládl abecedu, postoupil do druhého „houfu.“ Tam se učil ze slabikáře spojovat slabiky v slova. Souvisle číst se děti učily až v posledním oddělení. Dobře číst jich za šest let školní docházky umělo jen málo. Psát se učily napodobováním učitelova písma z tabule. Psaly na břidlicovou tabulku, později na hrubý papír brkovými pery. Ocelová pera se užívala až od počátku 19. století. Inkoust si učitelé vařili sami. Nezbytnou součástí vyučování bývala výuka katolického náboženství. Rozsah vyučovací látky určoval farář. Během dvou století se v dřevěné škole vystřídaly generace dětí z Heřmanových Sejfů, z Janovic, z Leopoldova i z Bolkova.

V roce 1806 zaznamenává kronikář pozoruhodnou změnu. Vznik „zimní školy.“ Školní stavení zřejmě tak zchátralo, že bylo nebezpečné v něm učit. Tehdejší učitel Antonín Russ učil tedy v zimních měsících první část týdne v místnosti „šolcovny“, později v hospodě u pivovaru, a v druhé polovině týdne chodíval učit do „špitálu“ v dolních Heřmanových Sejfech. / Špitál stával v místech pozdější národní školy, dnes nově přestavené na obytnou budovu./ Obec mu za toto putování za žáky poskytovala zimní boty a šest zlatých. V roce 1815 nechal majitel sejfského panství Josef Karel Theer ze Silberštejnu starou školu strhnout a na jejím místě vystavěl školu novou, kamennou. Měla dvě velké učebny, jednu obytnou místnost pro učitele a v podkroví komůrku pro učitelského pomocníka. Ke škole náležel i chlív pro jednu krávu, kůlna a dole u cesty stodola. Stavba budovy stála 18 tisíc zlatých. V letech 1875 – 77 byla rozšířena o další třídu. Zachovalo se i jméno prvního učitele – Bartoloměj Carolli z Erfurtu. Prvním školníkem byl Tobiáš Erben. V několika pokoleních na škole působí německá kantorská rodina Richterů. V roce 1832 se objevuje i české jméno učitele – Václav Konečný. Na sejfských školách se střídají, soudě podle jmen, učitelé čeští i němečtí, František Matějásko, Vencel Kluge, Josef Mašek, Ludvík Mühler. Vyučovacím jazykem je vzhledem k národnostnímu složení obyvatelstva němčina, avšak český živel setrvává. V matrikách najdeme jména Nosek, Czihák, Prohazka, Erben – tedy jména českých starousedlíků.

Sejřší učitelé nikdy příliš velkým bohatstvím neoplývali. Mnozí si, ostatně jako v jiných obcích, museli přivydělávat muzicírováním v kostele, na svatbách, pohřbech i obchůzkami po domech o sv. Michalu, Mikuláři a Dorotě, což bylo vlastně zastřenou žebrotou. Jejich vzdělání bývalo mnohdy velmi chatrné. Uměl-li číst, psát, počítat, mohl učit. Proto se kantory stávali často řemeslníci či vysloužilí vojáci. Teprve koncem 18. století jsou pro ně zřizovány několikatýdenní kurzy. V druhé polovině 19. století již musí mít speciální čtyřletou školu navazující na předem ukončenou školu měřřanskou.

V roce 1869 přibývá v dolní části obce nová škola. Jejím prvním učitelem se stává František Matějásko. Od roku 1874 mají svou školu i katolíci na Bolkově. „U pivovaru“ tak klesl počet dětí ze 400 na 170. Práce venkovského kantora nebyla při takovém množství žáků nikterak lehká.